

همایش «پژوهش اجتماعی فرهنگی»

سومین (آخرین) روز همایش ملی «پژوهش اجتماعی فرهنگی در جامعه ایران»، امروز از ساعت ۸ تا ۱۸:۳۰ در دانشکده علوم اجتماعی دانشگاه علامه طباطبائی، واقع در تقاطع همت و شریعتی، خیابان گل‌نبی (کتابی) برگزار می‌شود.

بررسی شعر شاملو

امروز ساعت ۱۷ در چهارمین شب الفما از سلسله نشست‌های هزار و یک‌شب الفما در باشگاه اندیشه واقع در خیابان انقلاب، خیابان وصال، کوچه ناییب، شماره ۲۳، شعر احمد شاملو از منظر تلفیق دردهای جسمانی و عاطفی توسط عبدالرحمن نجل رحیم بررسی می‌شود.

دیدار با

«حمیدرضا آتش برآب»

نشست «از تهران تا مسکو» با موضوع دیدار و گفت‌وگو با «حمیدرضا آتش برآب»، مترجم ادبیات روسی، امروز ساعت ۱۷ در شهر کتاب الف واقع در زعفرانیه، خیابان مقدس اردبیلی، میدان الف، خیابان الف شمالی، شماره ۱ برگزار می‌شود.

باغ ایرانی و نقاشان آبرنگ

نمایشگاه «باغ ایرانی از نگاه نقاشان آبرنگ ایران» که فردا ساعت ۱۶ در موسسه فرهنگی هنری صبا افتتاح می‌شود، مجموعه‌ای شامل حدود ۸۰ اثر را در سه بخش به‌نمایش می‌گذارد که تا ۱۴ دی از ساعت ۱۰ تا ۱۸ برپا خواهد بود.

نقد رمان «راز»

نشست نقد و بررسی رمان «راز» نوشته کاترین هیوز، امروز ساعت ۱۶ با حضور حسین مسعود آشتیانی، عطا نوبدی و سودابه قیصری (مترجم کتاب) در شهر کتاب مهرشهر واقع در کرج، بلوار شهرداری، بلوار دوست، بعد از پارک برگزار می‌شود.

نمایشگاه نقاشی

«صورت‌ها»

نمایشگاه گروهی نقاشی «صورت‌ها»، فردا ساعت ۱۶ تا ۲۰ در گالری هیئت‌واقع در خیابان کریم‌خان، خیابان ایرانشهر، روبه‌روی پارک هنرمندان، بن‌بست نیکوشهر، شماره ۲ برپا می‌شود که تا ۱۳ دی ادامه دارد.

تکنیک‌های آواز و ساب

سیستم‌های صدا

دومین سمینار تخصصی «تکنیک‌های آواز و ساب سیستم‌های صدا و آواز» با حضور ترگس جعفری، فلور هرسنیز، عارف احسن، حسین رزوازه و فرید دهنسیج، فردا ساعت ۱۸ در فرهنگسرای اسپران به‌نشانی خیابان شریعتی، بالاتر از سیدخندان، خیابان جلفا برگزار می‌شود.

آیین نکوداشت

«جمشید درویش»

آیین نکوداشت «جمشید درویش» بنیان‌گذار علم بیوسستماتیک جانوری ایران، امروز ساعت ۱۴ در تالار دهشور پردیس علوم دانشگاه تهران برگزار می‌شود.

کارتون‌های

«کامبیز در مبخش»

نمایشگاه جدیدترین کارتون‌های کامبیز در مبخش با عنوان «لرزی مثبت»، فردا از ساعت ۱۶ تا ۲۰ در گالری سیحون به‌نشانی خیابان وزرا، کوچه چهارم، شماره ۱۱ افتتاح می‌شود که تا ۲۰ دی از ساعت ۱۱ تا ۱۹ برقرار است.

گزارشی از وضعیت طرح‌های روی جلد کتاب در ایران

پوسترهایی که برای ویتترین کوچک می‌شوند

بررسی جامعه فردا نشان می‌دهد طرح‌های ویتترینی جذب‌کننده عابران گذری هستند و روی جلد‌های نویسنده و ناشران معتبر را طرح‌های ساده اشغال کرده‌اند

سحر آزاد

روزنامه‌نگار

په گفته

آغداشلو تنوع

تصویرگیری

وبکارگیری

عکس از دهه

۴۰ به عنوان

جایگزینی

برای نقاشی و

طراحی روی

جلد رواج

پیدا کرد و

گسترش نشر

و سفارش‌های

وسیع در دهه

۴۰ و ۵۰ باعث

شد طراحی

جلد کتاب به

عنوان یکی

از مهم‌ترین

و عمده‌ترین

رشته‌ها و

شاخه‌های

گرافیک

معاصر ایران

تثبیت شود

انتشارات فرانکلین در سال ۱۳۳۲ از سوی همایون صنعتی‌زاده و تولید کتاب‌های قطع کوچک جیبی با حضور طراحانی مانند محمدزمان زمانی، غلامعلی مکتبی، فرشید مثقالی، پرویز کلانتری، نورالدین زرین‌کسلک و... تحول دیگری در طراحی روی جلد به‌وجود آمد. در سال‌های بعد، انتشار «کتاب هفته» به سر دبیری احمد شاملو و مدیریت هنری مرتضی ممیز در سال ۱۳۴۰، تأسیس انتشارات «امیرکبیر» در سال ۱۳۴۴ از سوی عبدالرحیم جعفری و حضور مرتضی ممیز، بیوک احمدی و محمدزمان زمانی همراه با چاپ کتاب‌های طلایی و تأسیس کانون پرورش فکری کودک و نوجوان در سال ۱۳۴۵ از جمله اتفاق‌های مؤثر در طراحی جلد بود.

به گفته آغداشلو تنوع تصویرگری و به‌کارگیری عکس از دهه ۴۰ به‌عنوان جایگزینی برای نقاشی و طراحی روی جلد رواج پیدا کرد و گسترش نشر و سفارش‌های وسیع در دهه ۴۰ و ۵۰ باعث شد طراحی جلد کتاب به‌عنوان یکی از مهم‌ترین و عمده‌ترین رشته‌ها و شاخه‌های گرافیک معاصر

ایران تثبیت شود.

باین حال وقوع انقلاب ۵۷ فضای دیگری را برای طراحی جلد کتاب ایجاد کرد. ابراهیم حقیقی، طراح‌های گرافیک و یکی از پرکارهای طراح جلد در ایران معتقد است در فضای باز سیاسی دوران انقلاب و تا سال‌ها بعد، تولید و تکثیر کتاب‌های ممنوعه دوران پهلوی با روی جلد‌های سفید یا چاپ و تکثیر قاچاق، پیاده‌روهای جلوی دانشگاه تهران را از آن خود کرد و کتاب‌های بسیار زیاد دیگری توسط ناشران قدیم و ناشران تازه‌وارد گروه‌های سیاسی چپ و راست مذهبی روانه بازار شد که طراحان آن مانند نویسندگان و مترجمان یا گمنامند یا نام مستعار دارند.

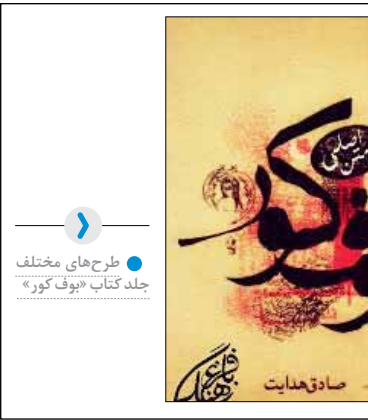
رئیس دانایی:

طرح‌ها افت کرده

علیرضا رئیس دانایی، مدیر انتشارات نگاه هم که بیش از چندین دهه در این مسیر فعالیت می‌کند، در تشریح

روندی که طراحی جلد طی کرده است، به «جمله فردا» گفت: «تا پیش از دهه ۴۰ طراحی روی جلد کتاب بد بود چون افست نبود و آقای صنعتی‌زاده، کتاب‌های جیبی را راه‌انداخت که موجب شد طرح‌های خوبی از نسوی طراحانی مانند ابراهیم حقیقی و مرتضی ممیز طراحی و این حوزه دچار نوآوری شود. سال ۵۷ طرح‌های زیبا و چشم‌نواز دیده‌ نمی‌شد و از سال‌های ۵۷ تا ۵۹ طرح‌های روی جلد به جلد سفید معروف بودند که فروش خوبی هم داشتند.

بعد از آن وضعیت، فروکش کرد و از سال ۶۳-۶۴ ناشران جدیدی وارد شدند که با طرح‌هایی از آیدین آغداشلو و ابراهیم حقیقی طرح‌ها متحول شد. به گفته او در دهه ۷۰ و ۸۰ طرح‌های خوبی از سوی جوان‌هایی از شاگردان طراحان شناخته‌شده و افرادی مانند علیرضا اسپهبد، حقیقی و ممیز روانه بازار شد. رئیس دانایی اضافه کرد: «کارهای اسپهبد که برای شاملو کار می‌کرد، طلاکوب و چشم‌نواز بودند و ما هم طلاکوب کار کردیم که در ویتترین

بسته‌بندی محصولات غذایی مشغول به کار است ترجیح می‌دهد که برای نمایشگاه‌ها و دوسالانه‌های گرافیک، طرح پوستر یا جلد کتابی را بفرستد که شاید پیش از آن حتی منتشر هم نشده است! این مسئله از آنجاستی می‌شود که ما هیچ‌گاه بستر مناسبی برای نمایش سایر شاخه‌های گرافیک فراهم نکرده‌ایم و همواره به‌نحیث بیشتر به برخی از تولیدات گرافیک در بی‌نیال‌ها و مسابقات داده‌ایم. حتی با نیم‌نگاهی به طراحان بین‌المللی که برای ارائه آثارشان به ایران دعوت شده‌اند، درمی‌یابیم که برای مثال هیچ‌گاه از یک طرح متخصص در طراحی کتاب یا در زمینه طراحی تبلیغات دعوت نشده است. این روند شاید طبیعی هم بوده چرا که هیچ رسانه‌ای را بهتر از پوستر نمی‌توان یافت که به‌راحتی و زیبایی قابلیت نمایش در گالری‌ها را داشته باشد و بی‌شک سایر محصولات گرافیک نیز به فضاها و امکانات تخصصی‌تر برای نمایش دارند.

جای خوشحالی است که طراحی جلد کتاب نسبت به سایر بستگانش در دنیای گرافیک وضعیت بهتری داشته اما اقرار گرفتن آن در زیر سایه قدرتمند پوستر و بی‌مهری به آن را نمی‌توان نادیده گرفت. طی سال‌هایی که بر طراحی جلد کتاب متمرکز بودم یاد دانشگاه تدریس داشتم، شاهد این بودم که متأسفانه هیچ منبع تخصصی در ارتباط با طراحی جلد کتاب برای علاقه‌مندان دانشجویان طراحی گرافیک وجود ندارد. خیلی از مواقع پیش می‌آمد که نیمبلی دریافت می‌کردم مبنی بر درخواست دانشجویی جهت معرفی منبع در زمینه طراحی جلد کتاب یا طراحان مطرح این حرفه برای تحقیق، پایان‌نامه و... همواره هیچ جوابی برای

طراحی جلد کتاب‌های ایرانی از منظر بین‌المللی

«ویتترین»ی به دور از سیاه‌نمایی

در سال‌های پس از انقلاب به‌خصوص در دوره‌ای که به نام «دوره اصلاحات» معروف است نیز به وضوح دیده شد. سال‌های میانی دهه هفتاد که رونق اقتصادی در ایران و ورود ابزار دیجیتال، هم‌زمان شد با ارتباط منطقی میان ناشران، مدیران فرهنگی و طراحان گرافیک. در روزگاری که مقوله کتاب چه از نظر کمیت و چه از منظر کیفیت اوقات خوشی را می‌گذراند.

طراحان ایرانی که همواره با محدودیت نمایش پوستر در خیابان‌ها چه از لحاظ فضای نمایش و چه از جنبه سانسور تصاویر مواجه بوده‌اند، با هوش و ذکاوت فراوان بر طراحی جلد کتاب‌ها متمرکز شدند و تلاش کردند هر آنچه در چنته دارند بر جلد کتاب‌ها پیاده کنند. طراحی جلد کتاب در ایران داستان‌های تلخ و شیرینی دارد. این شاخه از طراحی گرافیک بقدری مورد توجه طراحان گرافیک در ایران بوده که گاه بدون آفراف برخی از آنها حتی در قبال دریافت دستمزدهای ناچیز حاضرند جلد کتاب طراحی کنند. طراحی گرافیک بخش‌های بسیار گوناگونی دارد اما همانطور که طراحان گرافیک در سراسر دنیا بیشتر علاقه‌مندند به عنوان طراح پوستر شناخته شوند در ایران نیز انگار طراح جلد کتاب بودن نوعی برتری و هویت برای یک طراح به حساب می‌آید تا جایی که حتی اگر یک طراح موفق مثلاً به شکل تخصصی بر طراحی

پرپرسا تشکری

طراح گرافیک و یکی از

مؤلفان کتاب «ویتترین»

«اگر من پیش از دیدن این مجموعه می‌دانستم که کتاب ویتترین چنین کیفیتی را خواهد داشت و معرف این همه جلد کتاب زیبا از دوران‌های مختلف طراحی جلد کتاب در ایران است، قطعاً زمان بیشتری به نوشتن مقدمه کتاب ویتترین اختصاص می‌دادم.»

بخشی از یادداشت استیون هالر، طراح آمریکایی، منتقد و نویسنده تخصصی در زمینه دیزاین پس از مشاهده کتاب ویتترین تاریخ طراحی جلد کتاب در ایران به سال‌های بسیار دور و جلد‌های درخشانی بازمی‌گردد که به دست استادکاران جلدساز و صحاف خلق شده‌اند. آثار نابی که امروز به‌عنوان بخشی از فرهنگ تصویری تاریخی به آن می‌بالیم. طراحی جلد‌ها و کتاب‌ها در دوره‌های مختلف تاریخ کتاب‌سازی ایران خود گواهی می‌دهند که در بیشتر مواقع ارتباط نزدیک و محکمی بین نویسندگان، شاعران، تصویرسازان و جلدسازان ایرانی وجود داشته و نوعی از کار گروهی منطقی باعث خلق کتاب‌هایی با جلد‌های به‌معنای واقعی نفیس شده است. بعدها، این ارتباط نزدیک

